

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SAJUNGA ŠEŠĖLINĖ VYRIAUSYBĖ

Gedimino pr. 28, Vilnius, tel. +370 619 14335, el. p. seseline.vyriausybe@lvzs.lt

Projektas

NUTARIMAS

DĖL AŠTUONIOLIKTOSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMO PLANO

2021-04-08, Nr.

Vilnius

Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos šešėlinė Vyriausybė, įvertinusi Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą (toliau – Planas), Ingridos Šimonytės vadovaujamai Vyriausybei teikia šias pastabas:

1) Dėl Plano prioritetų ir tikslų

- Plano prioritetai – žaliasis kursas, švietimas ir skaitmenizacija yra sveikintini ir savalaikiai. Jie deklaruoja ir septynioliktosios Vyriausybės darbų tęstinumą. Deja, bet šie prioritetai išnyksta Plano visumoje ir, apibrėžiant konkrečias priemones, nėra ypatingai išskiriami, o dalis šių prioritetų įgyvendinimo priemonių nukeltos į 2024 metus, kas kelia klausimų, ar užsibrėžti prioritetai nėra tik deklaratyvūs.
- Plane teigiama, kad Vyriausybė bei atskiros ministerijos, įgyvendindamos Planą, kažką vertins ar kurs vertinimo kriterijus, tačiau dažnai stokojama konkretumo – neiškus nei vertinimo produktas, t. y. kas įvertinus bus sukurta, nei kaip kitaip tai bus nukreipta į pokyčius.
- Plane daug neišbaigtumo:
 - neišvengiama abstrakčių tikslų, atkartojančių Vyriausybės programą, kurie neaišku kaip bus įgyvendinti, nes priemonių planas jų nekonkretina. Pvz., „užtikrinti 80 proc. bendrojo ugdymo mokinių dalyvavimą bent vienoje neformaliojo švietimo programoje“, lygiai toks pats tikslas, be konkrečių žingsnių, buvo Vyriausybės programoje: „Plėsimė neformalaus ugdymo krepšelio aprėptį, kad 80 proc. vaikų lankytojų bent vieną neformalaus ugdymo veiklą“.
 - Yra ir nepamatuotų tikslų, kurie gali sukelti pajamų netekimą žmonėms vien dėl to, kad nėra visapusiškai įvertinta esama situacija ir joje taikomų priemonių visuma. Pavyzdžiui, priemonė „susieti išmokų vaikams mokėjimą su vaikų privalomojo ugdymo užtikrinimu, esant socialinei rizikai“. Regionuose darželių prieinamumas yra mažas, ne visos šeimos gali vežti savo vaikus 20 ar 30 kilometrų iki artimiausio darželio. Kyla klausimas, o kas užtikrins vaikų pavežėjimą, nes socialinės rizikos grupei priklausantiems tėvams tai gali tapti iššūkiu, kurio jie neįveiks, o neįveikus, bus nubausti ne jie, o jų vaikai. Juk vaiko išmokos yra vaikų poreikiams tenkinti ir socialinės rizikos šeimoms dažnai pasiekia drabužių, maisto, mokymosi reikmenų pavidalu. Kaip spręst tokius atvejus, kai darželis toli – Vyriausybės plane nėra. Panašu, kad Vyriausybės

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SAJUNGA ŠEŠĖLINĖ VYRIAUSYBĖ

Gedimino pr. 28, Vilnius, tel. +370 619 14335, el. p. seseline.vyriausybe@lvzs.lt

planas rengtas matant tik miestų situaciją ir visiškai neatliepia regionuose esančios padėties.

- Yra įstatymų projektų, kuriuos planuojama rengti, nors jie yra parengti ir gali būti koreguojami pagal naujos Vyriausybės programą (pvz., Kultūros politikos pagrindų įstatymas). Tai perkrauna priemonių planą ir reikalaus papildomų žmogiškųjų resursų, kurie galėtų būti nukreipti kitiems tikslams įgyvendinti.

2) Dėl švietimo, mokslo ir kultūros

- Vyriausybės programoje švietimo daliai skiriama daug vietos, bandoma parodyti, kad švietimas yra vienas svarbiausių šios Vyriausybės prioritetų, tačiau šioje dalyje įvardinti siekiai nėra nei nauji, nei ambicingi. Be viso ko kito – įstatyminės sąlygos buvo sukurtos 2016-2020 metų kadencijos Seime.
- Plane nurodyti 2024m. sėkmės rodikliai dera su LVŽS ir kitų partijų programomis, tačiau neramina, kad ketinama imtis represinių priemonių juos pasiekiant. Pavyzdžiui, pirmas punktas „1) visi socialinių paslaugų poreikių turinčiose šeimose gyvenantys vaikai nuo trejų metų lankys ikimokyklines ugdymo įstaigas“ bus įgyvendintas vaiko pinigus susiejus su vaikų iš socialinės rizikos šeimų darželio lankomumu.
- Plano Švietimo dalyje pateikiami 2030 m. sėkmės rodikliai perša mintį, kad ši Vyriausybė tikisi būti valdžioje iki pat 2030 metų.
- Tarp Plano siekinių nėra mokinių pasiekimų gerinimo, švietimo, bendrojo ugdymo kokybės, nors situacijos analizėje tendencingai akcentuojama vis „blogėjanti švietimo padėtis“, „vieni žemiausių tarp EBPO šalių mokinių pasiekimai“. Šias problemas tikimasi išspręsti tik 2030 metais.
- Šios Vyriausybės švietimo programa bei Planas stokoja vertybinio pagrindo. Apie vertybes beveik nekalbama. Keliose vietose tik paminima pilietiškumas, kultūrinis pagrindas, lygios galimybės ir pan. Kalbant apie bendrojo turinio atnaujinimą, nerasime sąvokų „Tauta“, „tautiškumas“, „tradicijos“, „Tėvynė“, „Lietuvos istorija“ ir panašių. Nekalbama apie dorinį ugdymą, o vietoj lytinio ugdymo vartojama lytinio švietimo sąvoka.
- Atskiros konkrečių numatomų rengti ir įgyvendinti projektų iniciatyvos prieštarauja vienos kitoms arba deklaruojamiems bendriesiems siekiams. Pavyzdžiui, yra deklaruojama, kad visos mokyklos turi būti geros, kalbama apie vienodo starto pozicijas ir vienodas galimybes siekti kokybiško išsilavinimo, tačiau lygiagrečiai pristatoma, jog bus kuriamos „naujos kartos mokyklos – ugdymo pokyčių generatoriai“, taip vadinamosios „Tūkstantmečio gimnazijos“, kurios sutrauks visą geriausią ir stipriausią potencialą kokybiškam ugdymui. Jos supriešins mūsų regionų mokyklas, iš daugelio mokyklų atims geriausius mokinius ir mokytojus. O kas bus su kitais?
- Nors deklaruojama „mokyklų bendruomenių savarankiškumas, pasitikėjimo mokytoju ir laisvės kurti kultūra“, kitomis iniciatyvomis (ugdymo kokybės standarto ir reikalavimų kūrimas, jungtinių klasių panaikinimas, klasių komplektų skaičiaus, administracinio ir ūkinio personalo normavimas ir pan.) bandoma mokyklose viską sustandartizuoti, suniveliuoti ir kontroliuoti.
- Pavojingos iniciatyvos: 1. siekis peržiūrėti bendrojo ugdymo finansavimo modelį, „orientuojant jį į efektyvų lėšų panaudojimą, švietimo kokybės užtikrinimą“; 2. siekis peržiūrėti mokytojo darbo krūvio sandaros ir etatų formavimo principus, kai „svarbiausias kriterijus, lemiantis finansinį atlygį bus tiesioginis darbas su vaikais“.

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SĄJUNGA ŠEŠĖLINĖ VYRIAUSYBĖ

Gedimino pr. 28, Vilnius, tel. +370 619 14335, el. p. seseline.vyriausybe@lvzs.lt

- Stokojama naujų idėjų. Pavyzdžiui, siekia mokytojo profesijos perspektyvumo, patrauklumo, bet jokių realių sprendimų neįvardina, išskyrus – „keisime požiūrį į mokytojo profesijos patrauklumą viešojo erdvėje“. Visos kitos iniciatyvos nėra naujos: ne mažesnis kaip 130 proc. nei šalies VDU atlyginimas (tai jau įrašyta švietimo kolektyvinėje sutartyje), pedagogų rengimo stiprinimas per pedagogų rengimo centrus, mokyklų vadovų lyderystės programa, Nacionalinės švietimo agentūros kaip kompetencijų centro stiprinimas ir kitos idėjos jau buvo pradėtos realizuoti septynioliktoje Vyriausybėje. O sprendimus dėl įtraukaus ugdymo, kad visi specialiuosius poreikius turintys vaikai mokytųsi bendrojo ugdymo mokyklose, priėmė buvęs Seimas.
- Programoje kalbama apie stiprius, tarptautinius standartus atitinkančius pedagogų rengimo ir mokslo centrus. Šį darbą pradėjo septynioliktoji Vyriausybė, o siūlomi būdai puikiausiai žinomi tiems patiems pedagogų rengimo centrums. Projektas „Pasaulinio lygio mokslas“ jau senai kirba universitetų bendruomenėse, tačiau kaip tai padaryti nėra aišku, nes nekeliama šių dienų realių neatitinkančio Mokslo ir studijų įstatymo peržiūra, pasitenkinama finansavimo modelio keitimu. Akcentuojamas tas pats kokybės siekis per senai jau taikomas priemones – su absolventų kompetencijų lygiu ir įsidarbinimo rodikliais. Deklaruojamas aukštojo mokslo prieinamumas, parama humanitariniams ir socialiniams mokslams. Tikrovėje – varžomas studijų prieinamumas, – sumažintas krepšelių skaičius, padidinta norminė studijų kaina. Visa tai skaudžiai atsilies ne tik bakalauro studijų siekiantiems, bet ir magistro bei, pagaliau, daktaro laipsnio siekiantiems. Atskirai – apie vadinamąjį DNR planą, kuris visiškai modifikuotas, o socialiniai partneriai nė nežino kaip jis dabar įkūnijamas. Nė viena mokslo ir studijų įstaiga nėra gavusi detalaus plano. Dar daugiau – sužlugdyti teisėti lūkesčiai tiems, kurių programos jau buvo aprobuotos.
- Plane menkai rūpinamasi nacionalinės kultūros puoselėjimu, o kai kurie Plano tikslai, pvz., „stiprinti paskatas materialaus ir nematerialaus kultūros paveldo apsaugos srityje – atlikti tyrimą ir pateikti efektyviausius sprendinius“ yra ypač abstraktūs ir analitinio-tiriamąjo pobūdžio, nesiorientuojantys į konkretaus sprendimo priėmimą, dėl ko vėliau bus neįmanoma išmatuoti pasiektų rezultatų.
- Mažas dėmesys skiriamas medijoms, jų plėtrai, lieka neaiškus Medijų tarybos vaidmuo ir netgi jos poreikis.

3) Dėl sveikatos apsaugos sistemos

- Dabartiniai valdantieji praėjusios kadencijos metu itin didelį dėmesį skyrė medikų darbo užmokesčio didinimui ir kritikavo praėjusios ministerijos pasirašytus bei įgyvendintus įsipareigojimus profesinėms sąjungoms ir medikų bendruomenei, reikalaujanti spartesnio darbo užmokesčio didinimo. Tačiau Vyriausybės programos priemonių plane apie tai kalbama labai abstrakčiai ir jokių ambicijų ar išmatuojamų rodiklių nėra. Ypatingą susirūpinimą medikų bendruomenei turėtų kelti tai, kad abu su darbo užmokesčio didinimo darbais: 4.4.2 (parengti planus dėl teisinių, finansinių ir kt. priemonių, skirtų darbuotojų pritraukimui į sveikatos priežiūros specialybes) ir 4.4.8 (priimti Vyriausybės sprendimą dėl sveikatos priežiūros specialistų darbo sąlygų (darbo užmokesčio ir kt. paketo)) yra apibūdinami tik analitiniu požymiu. O tai reiškia, kad galutinis tokių veiksmų produktas bus ne padidėję atlyginimai, o analizės, kurios darbo užmokesčio medikams tikrai nepadidins.

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SAJUNGA ŠEŠĖLINĖ VYRIAUSYBĖ

Gedimino pr. 28, Vilnius, tel. +370 619 14335, el. p. seseline.vyriausybe@lvzs.lt

– Vienintelis 4.5.9 darbas, kuris galėtų būti siejamas su papildomomis darbo užmokesčio didinimo galimybėmis ir turi investicinį vertinimo požymį (objektyviomis sąnaudomis pagrįstų PSDF bazinių kainų skaičiavimas) numatytas įgyvendinti tik 2024 m. O tai reiškia, kad visus ketverius Vyriausybės veiklos metus papildomo finansavimo nenumatoma. Viskas iš esmės nukeliama ketveriems metams ir gali būti iš viso neįgyvendinta šioje kadencijoje.

– Paradoksaliai skamba darbas 4.2.12, kuriame teigiama, kad bus siekiama diegti daugiau priemonių, leisiančių mažinti vaistų kainas, kai tuo pat metu Seime registruojamos Farmacijos įstatymo pataisos, mažinsiančios konkurenciją tarp vaistų gamintojų ir sudarysiančios sąlygas augti vaistų priemokoms ir valstybės bei pacientų išlaidoms vaistams.

– Praėjusioje kadencijoje dabartiniai valdantieji visomis įmanomomis priemonėmis priešinosi Asmens sveikatos priežiūros įstaigų (ASPI) tinklo pertvarkai. Dėjo visas įmanomas pastangas, kad nebūtų priimti tam reikalingi įstatymai. Klaidino ir baugino visuomenę. Tačiau dabar matome, kad kelia iš esmės tuos pačius tikslus, kaip ir praėjusioje kadencijoje – siūloma įstaigų pertvarka (4.2.7). Kas nulėmė tokį kardinalų nuomonės pasikeitimą ir kaip Vyriausybė planuoja susigrąžinti ketverius metus jų pačių griautą visuomenės pasitikėjimą pokyčių būtinybei, iš priemonių plano nėra aišku.

– Kai kurios priemonės, pvz., susijusios su GMP pertvarka, yra tikrai reikalingos ir svarbios. Tačiau iš priemonių formuluočių negalima susidaryti jokio konkretesnio įspūdžio, kaip Vyriausybė planuoja tai daryti.

– Dar neprasidėjus realiam priemonių plano įgyvendinimui, jau galima išvelgti tam tikrus konkrečius Vyriausybės veiksmus, kurie iš esmės prieštarauja jų deklaruojamiems strateginiams siekiams. Deklaruojamas siekis užtikrinti sistemos atsparumą grėsmėms, tačiau tuo pat metu sustabdomi su institucijomis bei socialiniais partneriais aptarti ir suplanuoti DNR projektai, susiję su infekcinių ligų klasterio kūriniu ir vystymu. Tai reiškia, kad atidedama sudėtingų darbų pradžia ir rizikuojama vėluoti su pasirengimu ateities grėsmėms.

4) Dėl ekonomikos ir inovacijų

– Plano rengėjai ignoravo pandemijos faktorių. Nėra numatytos skubiai pritaikomos priemonės pandemijos pasekmėms pašalinti ar kaip tik tinkamas susiklosčiusios situacijos išnaudojimas geresnių ekonominių rezultatų siekimui, o taip pat nėra aišku, kaip su Planu koreliuos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo (RRF) priemonės.

– Vyriausybė numato aktyvią inovacijų ekosistemos kūrimo veiklą (5.1.1.–5.1.9.), t. y. planuoja įsteigti inovacijų agentūrą, išplėsti inovacijų skatinimo fondą, ir, be kita ko, skatinti veiklą kosmoso srityje (2024 IV ketv.). Manytina, kad dar vienas institucinis darinys nėra tikslingas. Pirmiausia reikia peržiūrėti veikiančių institucijų funkcijas bei užduotis ir deleguoti joms inovacijų agentūrai planuojamas vykdyti veiklas. Vyriausybė paveda ministerijai vykdyti proveržį kosmoso srityje, nes galimas atitinkamų lėšų įsisavinimas, nors neskatinamas veikiančių verslų persiorientavimas į šiek tiek žemesnio lygio, nei kosmosas, inovacijas.

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SAJUNGA ŠEŠĖLINĖ VYRIAUSYBĖ

Gedimino pr. 28, Vilnius, tel. +370 619 14335, el. p. seseline.vyriausybe@lvzs.lt

– Plano tikslui – universalus verslumas (5.2.7.–5.2.9) pasiekti Vyriausybė numato parengti ir patvirtinti teritorijų, skirtų naujoms investicijoms pritraukti ir esamoms plėsti LEZ zonose vystymo planą iki 2030 m. (iki 2022 II ketv.), sukurti naujas ir pritaikyti esamas finansinių paskatų priemones LEZ skatinimui perspektyviausiuose Lietuvos ekonomikos centruose (2023 III ketv.). LEZ plėtra naudinga verslų vystymui, tačiau glumina tai, kad svarstomos LEZ galimybės tik Lietuvos ekonomikos centruose, pamirštant regionus ir ignoruojant poreikį juos vystyti.

– Plane numatyta įvertinti galimybes ir parengti priemones, užtikrinančias smulkioms įmonėms lengvesnę prieigą prie kapitalo (2022 IV ketv.). Smulkiąjam verslui laukti du metus, kol ministerija „įvertins galimybes“ ir parengs priemones, ne konkrečius sprendimus, užtikrinančius lengvesnę prieigą prie kapitalo – yra per ilgas terminas, ypač atsižvelgiant į metus trunkantį karantiną ir maksimaliai sumažėjusias pajamas.

– Plane numatoma (5.6.1.) atnaujinti Valstybės valdomų įmonių pertvarkos ir valdymo centralizavimo priemonių planą ir numatyti valstybės įmonių pertvarkymą į kitos teisinės formos juridinius asmenis, valstybės valdomų bendrovių, vykdančių tik komercinę veiklą ir konkuruojančių su privataus kapitalo bendrovėmis, akcijų privatizavimą. Tačiau nekalbama apie tai, kaip bus vertinama ar tokie pokyčiai yra naudingi valstybei ir kodėl valstybei turi būti naudinga pertvarkyti sėkmingai veikiančias įmones bei jas parduoti verslui, kaip patirtis praeityje rodo – ne rinkos, o gerokai mažesnėmis kainomis.

– Plane numatyta skatinti pramonės įmones diegti žiedinės ekonomikos (ciklo uždarymo) sprendimus, taikyti atliekų kiekį mažinančias, taip pat perdirbti tinkamų atliekų kiekį ir (arba) gaminių sudėtyje naudojamų antrinių žaliavų kiekius didinančias technologijas, steigti didelę pridėtinę vertę kuriančias darbo vietas arba perkvalifikuoti darbuotojus. Tačiau nėra konkretizuota kokiū būdu bus vykdomas skatinimas (dotacijos, lengvatos, kt.), tad lieka neaišku, kaip reikės vertinti šios priemonės įgyvendinimą (ji įgyvendinta ar ne) kadencijos pabaigoje.

5) Dėl aplinkos apsaugos

– Plane surašyta daug deklaratyvių teiginių, kurie didžiąja dalimi paimti iš Europos Sąjungos „Žaliojo kurso“ politikos koncepcijos, tačiau, pavyzdžiui, neseniai paskelbtoje Valstybės kontrolės audito ataskaitoje surašytų rekomendacijų įgyvendinimas nenumatytas, nors šios rekomendacijos labai tiksliai atliepia Lietuvos patiriamas problemas.

– Iš daugiau nei 60-ies XVIII Lietuvos Respublikos Vyriausybės numatytų iniciatyvų, susijusių su aplinkosauga, daugiau kaip pusė yra LVŽS Vyriausybės pradėtos įgyvendinti priemonės, kurias numatyta tęsti. Tai žalieji pirkimai, taršos prevencija, vandentvarkos sektoriaus tikslai, klimato kaitos stabdymo ir prisitaikymo prie klimato kaitos priemonės.

– Plane nematyti jokie ženklai suplanuoto proveržio atliekų tvarkymo sektoriuje, nekalbama apie nesažiningo atliekų tvarkymo ir apskaitos užkardymą, tinkamo atliekų tvarkymo užtikrinimą pirminėje atliekų susidarymo vietoje, maisto atliekų ir kitų biodegraduojančių atliekų tvarkymo užtikrinimą.

– Vertinant Planą, galima konstatuoti, kad aštuonioliktoji Vyriausybė nesiruošia iš esmės peržiūrėti tokių svarbių problemų, kaip aplinkosaugos sistemos organizacinės struktūros, funkcijų dubliavimo. Plane nenumatytas ir pareigūnų darbo užmokesčio peržiūrėjimas,

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SAJUNGA ŠEŠĖLINĖ VYRIAUSYBĖ

Gedimino pr. 28, Vilnius, tel. +370 619 14335, el. p. seseline.vyriausybe@lvzs.lt

nekalbama apie korupcijos mažinimą ir STT rekomendacijų įgyvendinimą aplinkosaugos sektoriuje.

– Programos įgyvendinimo priemonių plane numatyta mažinti aplinkos oro užterštumą urbanizuotose teritorijose, tačiau nėra numatomos priemonės efektyvesniam taršos monitoringo vykdymui tiek nacionaliniu, tiek savivaldos lygmenyje, pramonės įmonių išmetamų teršalų skaidraus deklaravimo užtikrinimui ir efektyvesniam taršos mokesčių surinkimui.

– Kalbant apie daugiabučių gyvenamųjų namų modernizacijos programos įgyvendinimą nėra numatyta ieškoti būdų didinti finansavimo intensyvumą renovacijos projektų įgyvendinimui, skaidrinti rangos darbų pirkimų procedūras, griežtinti rangos darbų kokybės reikalavimus ir rangovų atsakomybę. Abejonių kelia ir skubotas APVA ir BETA apjungimas, nes sprendimas priimamas nesikonsultuojant su suinteresuotomis grupėmis, neanalizuojamas pertvarkos efektyvumas.

6) Dėl regionų politikos

– Plane numatyta įvertinti partnerių grupių įsitraukimo į regiono plėtros tarybų veiklą veiksmingumą ir prireikus pakeisti reglamentavimą iki 2023 m. III ketv. Abejotina ar ši priemonė yra tikslinga, nes socialiniai partneriai regionų tarybose neturi balsavimo teisės ir jų balsas geriausiu atveju yra tik patariamasis, tad jie negali nulemti veiklos veiksmingumo. Siūlytina pirmiau socialinius partnerius įtvirtinti kaip pilnateisius tarybų narius, o po to jau spręsti apie jų veiklos veiksmingumą.

– Plane numatyti tikslai „sudaryti sąlygas vietos veikos grupėms aktyviai dalyvauti įgyvendinant vietos investicinius veiksmus“ jau yra įgyvendinti, nes veiklos grupės nuo 2007 m. aktyviai dalyvauja investiciniuose projektuose. Tas pats pasakytina ir apie siekį „remti kaimo vietovių vietos plėtros strategijas, orientuotas į vietos poreikius, ypač į užimtumo didinimą, gyvenimo kokybės kaime gerinimą ir aplinkos tausojimą, ypatingą dėmesį skiriant antrinio panaudojimo ir maisto švaistymo mažinimo iniciatyvoms“. Tai yra viena iš ES priemonių LEADER ir ji Lietuvoje įgyvendinama nuo 2007 m.

– Tikslas „parengti Regionų plėtros programą, nustatančią pagrindines regionų kompleksinės plėtros kryptis ir sudarančią sąlygas parengti regionų plėtros planus“ įtvirtina tiesioginį kišimąsi į regioninių tarybų veiklą ir jų nepriklausomybės mažinimą. Tik pačios regionų tarybos žino ir gali nuspręsti, kokie jų plėtros planai ir kuria kryptimi jos nori ir gali vystyti savo regioną.

– Plane yra suplanuoti atlikti ir jau padaryti darbai. Pvz., „atlikti sisteminę valstybės ir savivaldybių vykdomų funkcijų ir šių funkcijų teisinio reguliavimo analizę, siekiant nustatyti valstybės ir savivaldybių atsakomybės apimtį ir veiklos ribas konkrečioje viešojo valdymo srityje“ jau yra atlikta buvusios Vyriausybės. Kitas tikslas „optimizuoti viešojo sektoriaus išorės ir vidaus administravimo procesus, diegiant bendrus technologinius sprendimus“ jau yra pradėtas įgyvendinti.

7) Dėl socialinės politikos

– Socialinės politikos srityje Plane yra numatyti ne darbai, o kryptys be įsipareigojimų investuoti. Pavyzdžiui, siūloma plėtoti tvarią ilgalaikės priežiūros paslaugų asmens namuose sistemą, sukurti priemones, skirtas labiausiai pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SAJUNGA ŠEŠĖLINĖ VYRIAUSYBĖ

Gedimino pr. 28, Vilnius, tel. +370 619 14335, el. p. seseline.vyriausybe@lvzs.lt

esančių asmenų integracijai į visuomenę, siekiant kuo aktyvesnio asmenų su negalia dalyvavimo atviroje darbo rinkoje, didinti socialinio būsto prieinamumą.

– Pusė socialinės dalies darbų yra reguliacinio pobūdžio (27), bet labai didelė dalis (19) – analitinio pobūdžio – renkama informacija, analizuojama, bus kviečiame diskutuoti, kuriamos platformos, rengiami debatai, vertinamos galimybės, matuojami poreikiai.

– Vos 5 yra investicinio pobūdžio darbai, su resursų suplanavimu, kas, manytina, galės lemti realų pokytį. Beveik tiek pat, kiek investicinių, yra komunikacinių darbų (4). Didelį nerimą kelia terminai, nes labai nemažai darbų numatyta paskutiniams metams.

– Priemonių plane mažai konkretikos, tad išlieka rizika, kad bus daromos socialinės politikos korekcijos ir žmonėms nenaudinga linkme. Seimo patvirtintoje Vyriausybės programoje buvo užuominų apie socialinių išmokų naikinimą, dar daugiau to buvo rinkimų kampanijos retorikoje. Rizika matoma ir skaitant priemonių planą. Pavyzdžiui, vaiko pinigų mokėjimą planuojama susieti su darželio lankymu, tačiau akivaizdu, kad darželių trūkumo problema yra labai didelė.

– Siūlymas peržiūrėti SODROS įmokų grindų tikslingumą skurdo grupėms palieka neaiškumą, ar bus siūloma atleisti nuo „grindų“ prievolės tam tikras grupes, ar priešingai – bus siūloma išplėsti „grindų“ taikymą toms grupėms. Čia viena kitą paneigiančios alternatyvos. Gaila, bet tas pats jaučiasi ir nemokamo pradinuko maitinimo klausimu – iš Plane suformuluoto siekinio galima suprasti dvejopai – arba bus siekiama tęsti LVŽS politiką, ir jau nuo kitų metų maitinti ir trečiokus, o gal bus visiškai atsisakoma nemokamo maitinimo.

– Priemonių plane pateikta politinė ambicija plėsti socialines paslaugas. Tačiau realiam ambicijos įgyvendinimui reikės konkrečių įsipareigojimų skirti didesnę paslaugų ir bendrai socialinės srities finansavimą. Visiškai nepriimtina būtų palikti šios pareigos našta savivaldybėms. Teigiamai būtų galima vertinti nedarbo draudimo plėtimo ketinimą, atvejo vadybos neįgalioms šeimoms įteisinimą, motyvacinių paskatų priemones darbdaviams, mokantiems papildomas pensijų įmokas už darbuotojus.

– Ambicijos stygius jaučiamas skaitant priemonių plano pagrindinius socialinius rodiklius. Šalia skurdo rizikos rodiklio sumažinimo, mes matome aiškų prioritetą gerinti neįgaliųjų padėtį, kas yra gerai, tačiau vertinimo kriterijumi pasirinktas netinkamas rodiklis. Bus matuojama ne kiek neįgaliųjų įsidarbino, kiek išsivadavo iš skurdo, bet kiek pasinaudojo valstybės teikiamomis priemonėmis.

– Rinkimų metu buvo daug kalbama apie pareiginės algos bazinio dydžio atstatymą iki prieškrizinio lygio, tačiau priemonių plane to nėra.

– Teigiamai vertintinas pasiūlymas leisti dirbti tėvams, gaunantiems vaiko auginimo išmoką pirmus metus, tačiau jei išmokos ir gaunamos algos suma neviršija buvusio atlyginimo. Šis klausimas sprendžiamas kartu su ES direktyvos įgyvendinimu dėl neperleidžiamų tėvo ir motinos atostogų.

– Priemonių plane neliko draudimo mokėti algą grynais (stambioms įmonėms), kuris šiuo metu dar svarstomas Trišalėje taryboje. Atsirado keista idėja eliminuoti grynuosius pinigus iš mokyklų.

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SAJUNGA ŠEŠĖLINĖ VYRIAUSYBĖ

Gedimino pr. 28, Vilnius, tel. +370 619 14335, el. p. seseline.vyriausybe@lvzs.lt

– Plane trūksta pasiūlymų rūpintis platformų darbuotojų, neturinčio darbuotojo statuso, o vykdančių individualią veiklą saugos ir sveikatos sąlygų gerinimu, nors tokios diskusijos rengiant planą buvo.

8) Dėl susisieikimo srities

–Lietuva ES ir pasaulyje yra žinoma, kaip efektingai veikianti transporto, tranzito, telekomunikacijų ir logistikos valstybė, todėl šios mūsų valstybei ypač svarbios ekonomikos srities, sukuriančios virš 10 procentų BVP, vystymas yra strateginis uždavinys ir siekiamybė. Pateiktame Plane pasigendama strategiškumo ir ne buvusių, o šios Vyriausybės, inovatyvumo.

–Susisieikimo sričiai priskiriamose priemonėse (5.1.13 - 5.1.14.) numatoma parengti ir priimti Elektroninių ryšių įstatymo pakeitimo įstatymą, kuriuo būtų priimti daiktų interneto (IoT) plėtrą įgalinantys sprendimai ir sudarytos teisinės prielaidos veikti eSIM bei Įgalinti visuotinį vienodą ir įrodomąją galią turintį elektroninį komunikavimą su valstybe (e. pristatymas), kad el. dėžutes turėtų bent 1 mln. (50 proc.) juridinių ir fizinių asmenų. Tai pozityvūs, tačiau tik daliniai inovatyvūs tikslai. Priemonėse nekalbama apie pagrindinę problemą – tikslą įdiegti vieningą valstybinę informacinę duomenų surinkimo, valdymo ir tarpusavio komunikavimo platformą, kurios integrali dalis būtų valstybės valdomų susisieikimo srities veiklos vienetų informacinės sistemos.

–Plane numatoma parengti ir patvirtinti naują vidutinės trukmės kelių finansavimo sistemą – nustatyti valstybinės ir vietinės reikšmės kelių administravimo principus. Šiandien šalyje veikia konkreti kelių finansavimo sistema, tai jei yra idėja ją keisti, reiktų konkretizuoti ką konkrečiai norima pakeisti. Pasigendama konkretumo ir būtent ilgalaikės strategijos, nes ši programa įvardinama tik kaip vidutinės trukmės. Tai gali tapti dar vienu laiko tarpu, kai Lietuvos kelių sistemoje nebus skiriama pakankamo finansavimo. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kelių būklė šalyje kiekvienais pastaraisiais metais blogėjo.

–Geležinkelių srityje nurodomas jau keletą metų esamas siekis padidinti elektrifikuotų Lietuvos geležinkelių tinklą. Tai tęstinė priemonė. Tačiau nenurodomi perspektyvoje strateginiai prioritetai ir uždaviniai - užtikrinti tinkamą Europos sąjungos finansavimą „Rail Baltica“ projektui, išlaikyti šalies teritorijoje esančią „Rail Baltica“ infrastruktūros nuosavybę ir jos valdymą Lietuvos valstybei, numatyti alternatyvų krovinių tiekimą geležinkelio transportu Klaipėdos uostui geležinkelių linija Vilnius-Kaišiadorys-Radviliškis-Pagėgiai-Klaipėda (Draugystės stotis), kelti Lietuvos geležinkelių veiklos efektyvumą, didinti kapitalo gražos rodiklius. Didžiąją dali šių problemų įvardina Valstybės kontrolė savo ataskaitose.

–Plane (priemonė 5.7.8.) nurodomas siekis išvystyti valstybinės reikšmės vidaus vandenų kelius bei jų infrastruktūrą (uostai ir prieplaukos) ir integruoti juos į bendrą Lietuvos transporto sistemą, padidinant vidaus vandenimis pervežamų krovinių kiekį nuo 1,5 tūkst. tonų (2019 m.) iki 100 tūkst. tonų (2024 m.). Valstybinės reikšmės vidaus vandenų keliai bei jų infrastruktūra yra egzistuojanti visuma ir sudėtinė integrali Lietuvos transporto sistemos dalis, nereikalaujanti jokių naujų integracijų. Galbūt šia priemone norima pasakyti apie esamų kelių ir prieplaukų infrastruktūros patobulinimą ar naujų infrastruktūros vienetų

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SAJUNGA ŠEŠĖLINĖ VYRIAUSYBĖ

Gedimino pr. 28, Vilnius, tel. +370 619 14335, el. p. seseline.vyriausybe@lvzs.lt

įrengimą. Tam yra būtina nurodyti konkrečius plėtros objektus, planuojamas konkrečių krovinių rūšis, apimtis ir maršrutus. Toks priemonės pavadinimas neformuoja konkrečių užduočių vykdytojams, todėl didėja grėsmė, kad priemonė nebus vykdoma arba bus vykdoma netinkamai.

–Teigiamai reikia vertinti priemones (5.7.9. ir 5.7.10.), numatančias parengti ir patvirtinti skrydžių strateginėmis kryptimis vykdymo verslo planą, siekiant užtikrinti susisiekimą oru su Lietuvos ekonomikos plėtrai svarbiomis tikslinėmis rinkomis ir gražinti skrydžių kryptių iš Lietuvos oro uostų skaičių iki 2022 m. vidurio ir padidinti nuo 92 iki 110. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šios priemonės yra ne šios, o buvusios Vyriausybės priemonės, kurios buvo ir yra vykdomos. Todėl netoleruotinai atrodo tai, kad priemonių pradžia nurodoma – 2021m. II ketvirtis, lyg tai būtų prievolė atsakingoms institucijoms pusę metų nevykdyti tęstinių priemonių.

–Apibendrinant Plano susisiekimo dalies priemonių visumą, pasigendama: tamesnio ryšio su susisiekimo srityje veikiančiomis asocijuotomis struktūromis, su mokslininkais ir mokslo institucijomis, pasitelkiant jų kompetencijas, nekalbama apie Vyriausybės ir Susisiekimo ministerijos struktūrų pokyčius ir formatus, kurie leistų geriau komunikuoti su transporto srities ekspertais, siekiant priimti labiausiai kompetentingus sprendimus, nekalbama apie principus, atstovaujant nacionalinius interesus tarptautinėje erdvėje – pasaulio ir ES organizacijose, apie transporto srities sąveiką su kitomis valstybinėmis institucijomis.

–Neužsimenama apie Nacionalinę susisiekimo plėtros strategijos rengimą ir jos įgyvendinimo priemonių planus, nenumatomos priemonės stiprinti transporto saugos administracijos veiklą, siekiant jos efektyvumo ir kompetencijos didinimo pagal priskirtas funkcijas visose transporto veiklos srityse.

–Nenumatoma didinti investicijas visų modų transporto infrastruktūros plėtrai, užtikrinančiai greitesnį tikslo pasiekiamumą šalies viduje ir šalies teritorijoje esančiuose tarptautiniuose transporto koridoriuose, panaudojant inovatyviausias intelektualias sistemas. Planuojama išplėsti Medininkų pasienio posto infrastruktūrą, tačiau nenumatoma sudaryti programą, siekiant padidinti Lietuvos pasienio punktų pralaidumą, užtikrinant sklandų visų pasienio punktų kirtimą, mažinant laiko sąnaudas, neigiamą poveikį ekologijai, mažinant ekonomines sąnaudas, didinant šalies tranzito sistemos konkurencingumą.

–Vertinant kasmet blogėjančią šalies kelių būklę, nenumatomi tikslai peržiūrėti Kelių priežiūros ir plėtros programai finansuoti skiriamas lėšas bei panaudoti kitas finansavimo galimybes bei fondus.

–Nekalbama kaip užtikrinti tinkamą ES finansavimą „Rail Baltica“ projektui bei išlaikyti šalies teritorijoje esančią „Rail Baltica“ infrastruktūros nuosavybę ir jos valdymą Lietuvos valstybei. Nieko nepasakoma apie nacionalinės jūrų laivybos programą ir dėl jūrininkų darbo apmokėjimo ir kitų sąlygų. Priemonėse nieko nenumatoma dėl jūrininkų gerovės krante, užsienio jūrininkų buvimo uoste terminų, dėl jūrininkų darbo sąlygų jūrų laivyboje, dėl darbo žvejybos sektoriuje, šios srities klausimų dabartinio teisinio reglamentavimo ir atitikties tarptautiniams teisės aktams. Didžioji dalis konkrečių priemonių yra pateikiamos kaip šios Vyriausybės priemonės, nors jos faktiškai tęstinės priemonės, priimtose buvusios ar net buvusių Vyriausybių.

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SAJUNGA ŠEŠĖLINĖ VYRIAUSYBĖ

Gedimino pr. 28, Vilnius, tel. +370 619 14335, el. p. seseline.vyriausybe@lvzs.lt

9) Dėl užsienio politikos

- Iš Plano yra akivaizdu, kad dabartinė Užsienio reikalų ministerijos vadovybė pagrindinį dėmesį diplomatijoje skirs vertybinei, net istorinei diplomacijai, tad galima pagrįstai nuogaštauti, kad ekonominė diplomatija ir toliau liks nepelnytai pamiršta. Dėl to jai siūlytina skirti didesnę dėmesį.
- Kaip vieną iš savo strateginių darbų įvardijama „istorijos naratyvo sklaida“. Tačiau preliminarini diskusija, 2021 m. kovo 3 d. įvykusi Seimo Laisvės kovos ir istorinės atminties komisijoje, parodė, kad sutarti dėl tokio naratyvo sunkiai įmanoma, tai yra veikiau mokslininkų, o ne politikų kompetencija.
- 12.1.2. numatyta priemonė „įsteigti komunizmo studijų, demokratijos ir šiuolaikinių grėsmių demokratijai studijų centrą, suteikti ir kitas platformas žmogaus teisių gynėjams išsakyti savo poziciją ir pasidalyti objektyvia informacija apie žmogaus teisių pažeidimus (Sacharovo klausymai ir kiti renginiai)“ esamų politinių įvykių fone kelia pagrįstą klausimą, ar tai nėra užslėpta intencija naikinti Lietuvos gyventojų rezistencijos ir genocido tyrimų centrą.
- Svarstyti ar 12.4.4. priemonėje „bendradarbiaujant su Lietuvos institucijomis ir akademinė bendruomene įkurti muziejus, skirtus sovietų okupacijai ir Holokaustui“ URM neperžengia savo kompetencijos ribų, organizuodama muziejų steigimą ir ar tai pavyks padaryti be esminio Kultūros ministerijos indėlio.
- Plano 12.1.15. punkte numatyta „vykdyti Lietuvos tarptautinius įsipareigojimus, nuosekliai didinant Lietuvos oficialią paramą vystymuisi, kuri 2030 m. pasiektų 0,33 proc. BNP (2015 m. gegužės 26 d. Tarybos pranešimo Nr. 9241/15 išvados)“. Siekiama 0,33 proc. reikšmė sudarytų apie 156 mln. eurų. Tai reikšminga suma, tačiau Plane nėra nurodomas galimas jos šaltinis bei tai, kaip palaiapsniui to bus siekiama būtent šios Vyriausybės, nes 2030 metams įsipareigojimų esama Vyriausybė negali prisiimti.
- Taip pat pažymėtina, kad nei Vyriausybės programoje, nei jos įgyvendinimo priemonių plane neužsimenama apie diplomatinės tarnybos stipriai nepakankamo finansavimo problemos sprendimą.

10) Dėl teisėsaugos ir teisėtvarkos srities

- Matomas veiklos tęstinumas, plėtojant probacijos sistemą, sprendžiant antstolių ir notarų įkainių klausimus, teismų veiklą darant viešesne bei efektyvesne, tačiau stokojama konkretumo (pvz., 8.2.1. neįvardinama kas ir kodėl bus tobulinama bausmių vykdymo srityje, kai palyginti neseniai įgyvendinta bausmių vykdymo reforma, neaišku, kaip planuojama keisti notarų ir antstolių veiklą reguliuojančius teisės aktus, ar bus atnaujina prievolė suderinti įkainius su šiomis bendruomenėmis).
- Plane numatytas Vyriausybės įsipareigojimas parengti konstitucinio Referendumo įstatymo projektą ir kitų trūkstamų konstitucinių įstatymų projektus (8.1.10.) dubliuoja šiuo metu Lietuvos Respublikos Seime vykstančių darbo grupių veiklą (rinkimų kodeksas, taip pat konstitucinis įstatymas, kuris šiuo metu pradėtas rengti Seime).
- Sveikintinas siekis sumažinti įkalintų asmenų skaičių, taip išlaikomas valdžios vykdytų priemonių tęstinumas, nes to siekė ir ankstesnė Vyriausybė, tačiau Plane stokojama

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SAJUNGA ŠEŠĖLINĖ VYRIAUSYBĖ

Gedimino pr. 28, Vilnius, tel. +370 619 14335, el. p. seseline.vyriausybe@lvzs.lt

nuoseklumo – viena vertus, kalbama apie priemones kalinių skaičiui mažinti, kita vertus, užsimenama apie naujos įkalinimo įstaigos statybas (8.2.5.).

– Siekis spartinti teismo ekspertizių atlikimą yra savalaikis ir padėtų paspartinti bylų nagrinėjimą, tačiau pasirinkti per ilgi įgyvendinimo terminai (2023 m. II ketv.), iš esmės dar dvejiems metams atidedant pokyčius (8.3.2.).

– Pamišta antikorupcinė Vyriausybės darbotvarkė, jai siūlomos skurdžios priemonės. Antai antikorupcinėms priemonėms dėl nepaaiškinamų priežasčių priskiriami notarų ir antstolių įkainių klausimai, jų analizė, nors neteko girdėti, jog būtent jie yra lėmę korupcijos pasireiškimus. Tuo tarpu advokatūra, kurios atstovams pradėti ikiteisminiai tyrimai dėl korupcinio pobūdžio veikų, lieka nepaminėta.

– Plane menkai atspindėtas pasirengimas planuojamam referendumui dėl daugybinės pilietybės. Siekinys „sudaryti prielaidas daugybinės pilietybės įteisinimui“ (8.1.15) yra abstraktus, juolab prielaida daugybinės pilietybės įteisinimui yra referendumas, kurį skelbia ne Seimas, o Vyriausybė. Pastarajai liktų organizaciniai referendumo darbai, kurie Plane nėra numatyti.

11) Dėl krašto apsaugos

– Vertinant pateiktą Planą galima konstatuoti, kad aštuonioliktoji Lietuvos Respublikos Vyriausybė neatitolsta nuo septynioliktosios Vyriausybės programos nuostatų krašto apsaugos srityje, todėl įgyvendinamų darbų tęstinumas yra užtikrinamas. Nepaisant to, Plane trūksta tam tikrų reikšmingų akcentų.

– Plane numatoma sukurti reikiamą infrastruktūrą JAV pajėgų judėjimui į Lietuvą bei nuolatiniam jų dislokavimui ir treniravimuisi Lietuvoje. LVŽS Šešėlinė Vyriausybė akcentuoja svarbą garantuoti vienareikšmių ir ilgalaikių ne tik JAV, bet ir viso NATO įsipareigojimų laikymąsi. Būtinai NATO sprendimai – oro policijos misija turi įgauti gynybos dėmenį, o NATO dominavimas Baltijos šalių oro erdvėje turi būti užtikrintas.

– Nors Plane numatyta priemonė plėtoti žvalgybos pajėgumus, būtinus Valstybės gynybos tarybos nustatytiems prioritetams įgyvendinti, Plane pasigendama žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo – nešališkos žvalgybos veiksmų kontrolės priemonių įsteigimo ir įgyvendinimo;

– Plane daug dėmesio skiriama 5G tinklo kūrimui. Dėl šio veiksnio ypatingai svarbu užtikrinti

nacionalinį kibernetinį saugumą. Tuo tikslu būtina vykdyti kibernetinių pajėgumų plėtrą ir valstybės infrastruktūros apsaugą. Kibernetinį saugumą turime paversti ne tik šalies identiteto dalimi, bet ir plėsti programas, skirtas informacinio ir kibernetinio raštingumo skatinimui skirtingose visuomenės grupėse. Kibernetinio saugumo užtikrinimas visuomenėje yra labai svarbus ir dėl pastarojo meto įvykių Lietuvoje, kuomet iš privačių bendrovių yra nutekinama informacinė bazė su privačių asmenų duomenimis.

– Į Plano priemonių, kuriomis siekiama kovoti su informacinėmis atakomis ir klaidinančia informacija (dezinformacija ir propaganda), įgyvendinimą būtina įtraukti ne tik akademinės bendruomenės ir nevyriausybines organizacijas, bet ir kompetentingas valstybės institucijas bei įstaigas.

LIETUVOS VALSTIEČIŲ IR ŽALIŲJŲ SAJUNGA ŠEŠĖLINĖ VYRIAUSYBĖ

Gedimino pr. 28, Vilnius, tel. +370 619 14335, el. p. seseline.vyriausybe@lvzs.lt

- Plane numatoma tikslą tęsti ir stiprinti LVŽS užmegztą strateginę partnerystę su Lenkija LVŽS Šešėlinė Vyriausybė siūlo papildyti tarpusavio karinės partnerystės puoselėjimo ir stiprinimo nuostatomis.
- Plane pasigendama krašto apsaugos išlaidų efektyvinimo nuostatų, todėl siūlytina įvesti papildomą kriterijų krašto apsaugos išlaidoms – pridėtinės vertės, kurią Lietuvai ir mūsų žmonėms sukuria investicijos į karinę infrastruktūrą, įvertinimą.

Šešėlinis Ministras Pirmininkas
Karbauskis

Ramūnas